

Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of Marmara Social Research

Sayı 1, Aralık 2011

İSTANBUL'UN GÖÇ OLAYI VE ETNİK HAYAT ÜZERİNE

**Yrd. Doç. Dr. Ali GÜREL¹
Yasemin BALTA²**

ÖZET

İstanbul yüzyıllardan beri tüm dünyada önem sahibi bir şehir olmuştur. Gerek başkentlik yaptığı yıllar gerekse günümüzde bu önem hiç azalmamıştır. Ve bu yüzden sürekli göç olaylarına maruz kalmış olup nüfusu sürekli artmıştır. Bunun nedenleri dönemler içinde değişse de İstanbul büyük şehir olmaktan hiç vazgeçmemiştir. Ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan gelişiminde nüfus hep ön planda olmuştur. Türkiye'nin en hızlı nüfus artışına sahip olan şehir yerli ve yabancı her kesimin görmek istediği yer olmuştur.

İstanbul nüfusunda İstanbul dışı doğumlular daha büyük paya sahiptir. Bu da hızlı nüfus artışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehir hızlı nüfus artışa bağlı olarak bazı sorunlar yaşamaktadır. Alt yapı, ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanamaması gibi sorunlar dönemler içinde değişikliğe uğrasa da varlıklarını hep korumuştur.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, nüfus, göç

Jel kodu: Z19, Other

STUDY ON MIGRATION EVENT AND ETHNIC LIFE OF ISTANBUL

ABSTRACT

Istanbul has a great importance for all over the world for hundreds years. This importance never minimized when it was capital city and it doesn't minimize today. Because of this reason, it has migrated and its population has always increased. Reasons of this situation always changed but Istanbul continued being a developed city. The population is always the main reason of economical, political and cultural development. The city which has the fastest population growth rate is always being one of the attractive cities for foreign and domestic tourists.

People who were born outside Istanbul also have a big percentage in Istanbul's population. And we can see this as fast population growth. The city has some problems because of fast population growth rate. The problems like Infrastructure, shortage of necessities sometimes changed but they were always main problems of the city.

Keywords: Istanbul, population, migration

¹ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi, aligurel59@hotmail.com

² Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, yaseminbalta@hotmail.com

GİRİŐ

İstanbul, dünyanın ve Türkiye'nin en gözde şehirlerinden biridir. Bu yüzden İstanbul ile ilgili pek çok değerlendirmeye ihtiyaç duyulmuştur. İnsanları, yönetimi, ekonomisi, yeryüzü şekli, kültürü, eğitimi gibi konular hakkında söylenecek çok söz, yapılaması gereken çok çalışma vardır. Böyle bir öneme sahip şehir için elbette bu çalışmada söylenecek şeyler kısıtlıdır. Bu sebeple çalışmamızda sosyal ve kültürel hayatının bir parçası olan toplum yaşayışı, etnik yapı ve göç olaylarından bahsedeceğiz. Yayınlanmış eserler, makaleler, tez çalışmaları ve istatistikî değerlendirmeler bu konuda başvurduğumuz temel kaynakları oluşturmaktadır.

Nüfusu hızla artan İstanbul geçmişten günümüze kadar çok fazla sayıda göç olaylarına maruz kalmıştır. Bazen hızını arttırarak gerçekleşen nüfus hareketleri bazen hızını azaltmıştır. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren hızlı bir şekilde İstanbul'a göç başlamıştır. Bu durumun nedenleri ve elbette sonuçları vardır. Türkiye'de ve İstanbul'da sadece iç göçler değil aynı zamanda dış göçlerde meydana gelmektedir. Tüm dünyanın ilgi odağı olan bu şehir için uygun yaşam koşullarını sağlamak kolay değildir. Hızla artan nüfus çarpık kentleşmeyi, sağlık ve eğitim konularındaki yetersizliği, ekonomik ve idari açıdan sıkıntıları gündeme taşımaktadır. Bu yüzden nüfus İstanbul açısından çok önemlidir.

İSTANBUL VE ETNİK YAPI

İstanbul, dünya üzerindeki konumu, tarihi, sosyo-kültürel hayatı ve ekonomisi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda Doğu Roma'nın, Bizans'ın ve en nihayetinde Osmanlı Devleti'nin başkenti olma ünvanını da korumaktadır. *“Bilindiği gibi İstanbul, dünyada, iki kıta üzerinde kurulmuş tek kenttir. Başka bir söyleyişle, iki kıta arasında bir geçit yeridir.(Belge, 2010, s.300)”* Napoléon Bonaparte *“Eğer dünya tek bir ülke olsaydı, başkenti İstanbul olurdu.”* diyerek İstanbul'un dünya için önemini bir kere daha vurgulamıştır.

İstanbul yüzyıllardan beri çeşitli milletleri, kültürleri ve önemli olayları içinde barındırmaktadır. Osmanlı Devleti'nden itibaren baktığımızda sınırlar genişledikçe sosyal yapının da değiştiğini görmekteyiz. Pek çok farklı kültüre sahip toplumlar bir arada yaşamaya başlamıştır. İşte bu noktada İstanbul kültür renklerini bir bütün gibi göz önüne sermektedir. *“Constantinopolis'ten İstanbul'a, şehrin her bir döneminde nüfusu, etnik ve sosyal yapısı,*

nüfus yoğunluğu, şehirdeki yabancılar, idari teşkilatı, iktisadi hayatı, iç ve uluslar arası ticaretteki yeri değişti. (Meriç, 2006, s.297)''Yaşanan bu değişiklik etkileşim içine girerek farklı kültürlerden adeta yeni bir kültür ortaya koymuş olup dil, din, ırk fark etmeksizin toplumu birleştirmiştir. Bu birleşimin çeşitli nedenleri vardır: ekonomik, siyasi, kültürel, dini v.b. Kimi zaman bir neden başka bir nedeni beraberinde çağırılmış ve böylece yıllardır süregelen bir toplumsal hareket meydana gelmiştir. Dış ve iç hareketlilik bunun somut örneğidir.

Yüzyıllardan beri meydana gelen göçler bugünkü Türkiye'nin ve haliyle İstanbul'un içyapı dinamiğini belirlemiştir. Arap, Çerkes, Boşnak, Ermeni, Yahudi, Hıristiyan, Müslüman ve pek çok farklı kimlik göçlerle bir araya gelmiştir. Her kültürün kendine has özellikleri vardır. Ancak farklılık olarak gösterilmekten ziyade aynı yerde, aynı duyguları, sevinçleri, üzüntüleri beraberce yaşamayı öğretmişlerdir.

Burada dikkat çeken nokta, göçmenler ile yerli Anadolu halkının kendilerini temelde birbirinden farklı yani "öteki" gibi görmüyor olmalarıydı. Her ne kadar yerli halk ile göçmenler arasında toprak paylaşımı, yeni hayata intibak edememe, kız alıp verme gibi nedenlerle anlaşmazlıklar ve hatta çatışmalar olmuşsa da, göçmenler ile yerli halkın aynı kültürü, aile yapısını ve hukuk koşullarını paylaşmaları, aynı siyasi idare altında yaşamış olmaları yani benzerliklerin farklardan ağır basması ayrılıkları gidermiştir. Bir yerde göçmen de yerli halk da aynı camiaya ait olduklarını kabul ediyor ve öyle hareket ediyordu. (Karpaz, 2010, ss.20-21)

İSTANBUL'UN ÖNEMİ

''İstanbul bir anlayış meselesidir. İstanbul Türkiye'nin değil, bütün Doğu'nun merkezidir. Herkesin gözbebeğidir.(Ortaylı, 2008, s.174)'' İstanbul her dönemde merkez olma görevini üstlenmiştir. Merkez olmasında iki önemli kıtayı birleştirmesinden öncelikli olarak bahsedebiliriz. Asya ve Avrupa kıtasını bir bütün yapan İstanbul boğazıyla iki kıta arasındaki geçişi sağlamaktadır. Ekonomik açıdan ülkeye katkısı çok büyüktür. Transit geçişlerle ülkeler arası ithalat ve ihracatta önemli bir ulaşım bölgesidir. Türkiye'nin ticaret merkezi olarak kabul edilir.

Siyasi açıdan da öneme sahiptir. Avrupa ve Uzak Doğu arasında bir yoldur. Bu yol ülkeler arasındaki iletişimi sağlamaktadır. Eğitim, sağlık gibi olanaklar açısından da Türkiye'de çoğu ilin sahip olmadığı imkanlara sahiptir. Hatta Türkiye'ye bu hizmetler

İstanbul aracılığıyla gönderilmektedir. “Coğrafya, geçit yeri v.b, zamanla İstanbul sadece geçilen değil yaşanan bir yer oluyor. Ama bu ikisinin arasında çok yönlü çalışan bir nedensel ilişki var. Böylesine benzersiz bir geçit yeri olduğu için burada benzersiz bir kent kuruluyor ve yüzyıllar boyunca bu kent dünyanın en kalabalık kenti olarak yaşamaya devam ediyor. (Belge, 2010, s.303)

İSTANBUL’A YAPILAN GLER

1950’li yıllardan itibaren g dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. İnsanlar İstanbul’u bir kaçış yeri olarak düşünmekte ve hızla İstanbul’a yerleşme çabası içindeydiler. Cumhuriyet döneminde Ankara’nın başkent olması, İstanbul’un önemini ortadan kaldıramamıştır. Bu dönemde de İstanbul, yatırımların ve özellikle sanayi, hizmet ve finans yatırımlarının ulusal ve uluslar arası düzeyde ilgi odağı olma özelliğini devam ettirmiştir. “Ancak kentleşme oranı çok yüksek olan bu kentin nüfusu, doğurganlıktan daha çok dışarıdan aldığı glerle artmıştır. Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımı olan 1927 yılında İstanbul nüfusu 800.000 civarında iken bu miktarın 1945 yılında 1.000.000’u, 1970 yılında 3.000.000’u, 1990 yılında 7.000.000’u ve 2000 yılında 10 milyonu aştığı görülmektedir. (Murat, 2007, s.83) İstanbul’un 2010 yılı toplam nüfusu ise 13.255.685 kişidir. Peki, bu hızlı artışın sebebi neydi? Nüfustaki bu hareketlenme sadece İstanbul için mi geçerliydi? Bu ve buna benzer sorular eşliğinde nüfustaki hareketlenmeyi anlamaya çalışabiliriz.

Grafik 1. İstatistiksel Bölgelerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı

Bölge (Düzyer 1)	Toplam nüfus			Aldığı göç			Verdiği göç			Net göç			Net göç hızı		
	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2007 2008	2008 2009	2009 2010
	Total population			In-migration (1)			Out-migration (1)			Net migration			Rate of net migration (‰)		
Toplam- Total	71.51 7.100	72.56 1.312	73.72 2.988	1.90 3.23	1.87 6.67	1.98 5.91	1.90 3.23	1.87 6.67	1.98 5.91	0	0	0	0,0	0,0	0,0
İstanbul	12.69 7.164	12.91 5.158	13.25 5.685	374. 868	388. 467	439. 515	348. 193	348. 986	336. 932	26.6 75	39.4 81	102. 583	2,10	3,06	7,77
Batı Marmara	3.107 .425	3.129 .772	3.164 .048	106. 527	95.3 50	104. 351	76.4 53	82.7 77	89.7 52	30.0 74	12.5 73	14.5 99	9,73	4,03	4,62
Ege	9.384 .848	9.517 .153	9.693 .594	198. 469	181. 459	185. 595	163. 777	164. 896	184. 640	34.6 92	16.5 63	955	3,70	1,74	0,10
Batı Anadolu	6.748 .952	6.875 .349	7.018 .194	196. 213	206. 580	221. 690	176. 150	175. 036	182. 562	20.0 63	31.5 44	39.1 28	2,98	4,60	5,59
Akdeniz	9.050 .691	9.252 .902	9.423 .231	205. 975	193. 231	205. 482	186. 526	188. 441	200. 003	19.4 49	4.79 0	5.47 9	2,15	0,52	0,58
Orta Anadolu	3.792 .508	3.831 .373	3.849 .267	96.1 73	103. 713	104. 053	130. 472	122. 883	138. 677	34.2 99	19.1 70	34.6 24	-9,00	-4,99	-8,95
Batı Karadeniz	4.478 .029	4.512 .288	4.518 .786	142. 834	149. 115	132. 326	162. 363	159. 957	183. 046	19.5 29	10.8 42	50.7 20	-4,35	-2,40	11,1 6
Doğu Karadeniz	2.507 .387	2.526 .619	2.516 .167	89.4 02	98.2 82	90.3 95	95.0 24	96.6 97	113. 098	5.62 2	1.58 5	22.7 03	-2,24	0,63	-8,98
Kuzeydoğu Anadolu	2.201 .862	2.198 .061	2.202 .106	57.0 12	62.4 45	68.6 24	115. 280	95.0 33	98.7 28	58.2 68	32.5 88	30.1 04	26,1 2	14,7 2	13,5 8
Ortadoğu Anadolu	3.618 .056	3.638 .401	3.647 .531	90.4 55	85.8 42	90.7 70	130. 068	119. 049	124. 025	39.6 13	33.2 07	33.2 55	10,8 9	-9,09	-9,08

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=38&ust_id=11

(1) Bölge içindeki illerin birbirleri arasındaki göç kapsamamıştır.

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Not: Yabancılar kapsamamıştır.

GÖÇLERİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI

“Kentleşme oranındaki bu aşırı yükselme, batıdaki gibi sanayileşme ile beraber gelişmiş değildir. Aslolan, adeta köydeki sefalet ve işsizliğin şehre taşınmasıdır. Göç yüzünden mevcut iş olanaklarından daha fazla insanın kentlere yığılması, kentleşmeyi düzenli ve sistemli olmaktan uzak, çarpık ve sağlıksız hale getirmiştir. Böylece kentte başta gecekondulaşma olmak üzere ekonomik, kültürel, toplumsal sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur.(Adıgüzel, 2005, s.239)”

Ayrıca göç olayının nedenlerini sonuçlarını anlamının yanında o toplumun sosyo-kültürel yapısı hakkında da bilgi sahibi olmalıyız. Çünkü nüfus hareketlerini sosyal ve kültürel yapıdan ayıramayız. Tüm etkenleri bir arada değerlendirmeliyiz ki daha doğru açıklamalarda bulunalım. Göç olgusu ekonomik ve kültürel olaylardan bağımsız değildir.

Türkiye oldukça genç bir nüfusa sahiptir. Bu nüfus buldukları bölgelerde iş, eğitim gibi sorunlarına çözüm bulamadıkça en iyi yolu göç hareketine bulmaktadırlar. İlk seçenekte genelde İstanbul olmaktadır. Diğer illere nazaran daha fazla iş gücüne ihtiyacı olan şehir bu iş gücünü nitelikleri yüksek bireyler arasından seçmektedir. Burada da karşımıza eğitim faktörü çıkmaktadır. İstanbul üniversite şehri diyebileceğimiz şehirlerden biridir. Eğitim amaçlı İstanbul'a gelip hayatlarını bu şehirde sürdüren pek çok genç insanla karşılaşmaktayız. Tabii aynı zamanda aileleriyle göç eden insanların da eğitime verdikleri önem yaşadıkları sosyal çevreye bağlı olarak artmaktadır.

Toplumsal refahın artması, gelirlerin yükselmesi, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra başka ihtiyaçları da gün ışığına çıkarmıştır. Sosyal ve kültürel etkinliklere olan ilgi de kendiliğinden artmıştır. Ve bu ilgi de göç olayının bir nedenini oluşturur. Doğal afetler, terör, kan davası faktörleri de İstanbul'daki nüfus hareketlerinin bir sebebidir. Aslında bakıldığında saydığımız bu sebepler sadece İstanbul'a değil tüm Türkiye'nin göç olaylarının başlıca sebepleridir.

Bu sebeplerle meydana gelen göçlerin elbette bazı sonuçları vardır. Konut yetersizliği, iş bulma imkânının azlığı, sağlık hizmetlerinde aksamalar, gecekondulaşma, kültür çatışması gibi olumsuzlukları karşımıza çıkarmaktadır. Böylelikle İstanbul'un dış cephesinden başlayarak toplumun içine kadar giren bir değişim mekanizması oluşmaktadır.

“Şehirde gerçekleşen nüfus artışı çok yönlü gelişmelere yol açmış bulunmaktadır. Bunların başında iskân sorunu gelmektedir. Şehre göç edenlerin konut sorununun çözilememiş oluşu bir yandan apartmanlaşmaya yol açarken diğer yandan dönemin birçok şehrinde karşılaşılan bir olayı, gecekondu olayını ortaya çıkarmıştır. (Tuna, 2010, s.362)”

Apartment hayatı 1960'lerden itibaren dönüşüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Apartmentlaşma olgusu ile aile yapısı da değişmeye başlamıştır. Önceleri geniş aile şeklinde meydana gelen yaşam tarzı yerini yavaş yavaş çekirdek aileye bırakmıştır. Bir de mahalle açısından bakarsak eğer apartment hayatı ile beraber komşuluk ilişkilerinin de zayıfladığını görmekteyiz. Bunun tek nedeni elbette apartmentlar değildir ancak bu da önemli bir nedendir.

Yıllar içinde İstanbul'un pek çok semti apartmanlarla dolmuş olup yapı farklarını da göz önüne sermeye başlamıştır. Çünkü bir yandan da gecekonduların hayatı karşımıza çıkmaktadır.

Ani ve hızlı bir biçimde meydana gelen göç ile nüfusu barındıracak yer bulamayan İstanbul'da gecekonduların hayatı yaygınlaşmaya başlamıştır. İstanbul'da ilk gecekondulaşma hareketinin Zeytinburnu'nda olduğu bilinmektedir.

“İstanbul'da ilk gecekonduların yerleşmesi 1947'de Zeytinburnu'nda oldu. Sanayinin mekânsal yerleşimine ilişkin alınan kararlar sonucu deri, tekstil, çimento ve diğer bazı dallardaki işyerleri Zeytinburnu'nda toplanmıştı. Merkezden doyan bekâr odalarından ve geçiş bölgelerinden taşınan nüfus, herhangi bir iş bulma ümidi ile sanayi nüvesinin çevresindeki bu zayıf denetimli tarım alanlarına derme çatma kulübeler yaparak yerleşmeye başladı. İşçilerin böyle kendi olanakları ile yakın çevreye yerleşmeleri işçi ücretlerinin artmasını önlediğinden fabrikalar durumdan memnundu... İstanbul'un bir diğer ağır ve orta sanayi kompleksi olan Eyüp-Rami yakınlarında ikinci büyük gecekondular mahallesi Taşlıtarla kuruldu...1950'lerde yerleşmeye açılan bu iki büyük ve yoğun gecekondular bölgesinin dışında gene bir sanayi nüvesine bağlı gelişen üçüncü bölge de Kâğıthane çevresi oldu. (Şenyapılı, 1998, ss.302-303)

Şekil 1

Şekil 2

Gecekonduların hayatı ile beraber gecekonduların kültürü denilen kültür ortaya çıkmıştır. Aslında bireyler yaşadıkları yerin kültürünü buraya taşımışlardır.

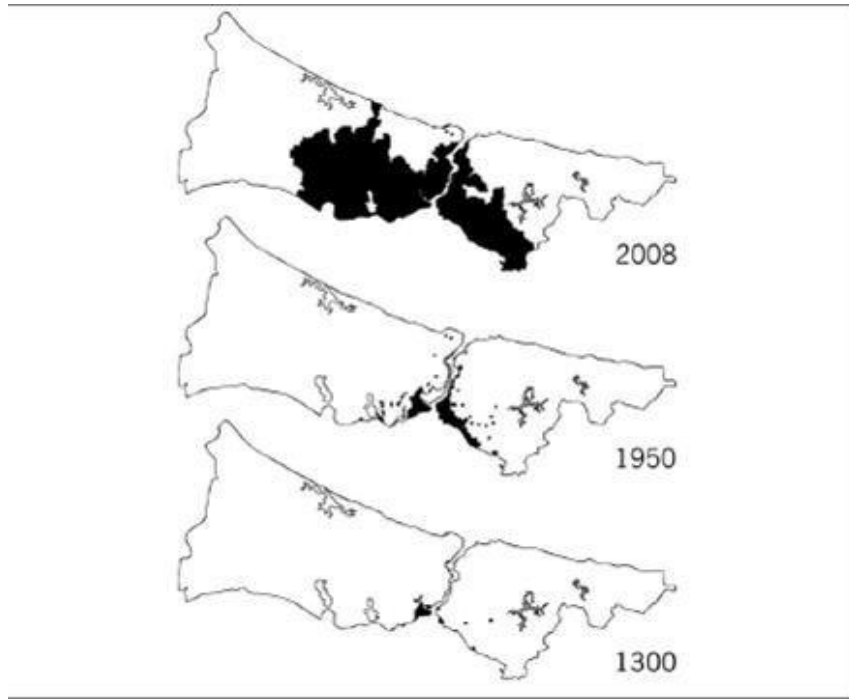
İSTANBUL NÜFUSUNDAKİ YILLARA BAĞLI DEĞİŞİKLİKLER

İstanbul nüfusu özellikle 1950 yılından itibaren daha hareketli bir döneme girmiştir. Hatta bu göçler sayesinde İstanbul'un nüfusunun büyük bir kısmı İstanbul dışı doğumlu bireylerden oluşmaktadır. *“Aşırı şekilde göç alarak nüfus bakımından Türkiye'nin en büyük kenti haline gelen İstanbul, aynı zamanda nitelikli insan gücünün ve önemli*

yatırımların da toplandığı kenttir. Bu özellikleri nedeniyle demografik incelemeler açısından İstanbul'un özel bir önemi bulunmaktadır. (Murat, 2007, s.84)

1950'li yıllarda İstanbul'un nüfusu artış göstermekteydi. Bu artışta erkek nüfusunun fazlalılığı dikkat çekmektedir. Bunun nedeni ise çalışmak amacıyla göç edilmesidir. Daha sonraki yıllarda erkekler eş ve çocuklarını da yanına alarak nüfusta dengelemeyi sağlamaya başladılar. "1950 yılında İstanbul dışı doğumluların çoğunluğunu Kastamonu (31.509), Rize (24.183) ve Trabzonlular (20.144) oluşturmaktadır. (Murat, 2007, 85)" Sivas, Erzincan ve Giresun'u da bu illerin yanına ekleyebiliriz. İstanbul nüfusu içinde en düşük oranlara ise Hakkari, Şırnak, Muğla, Yalova ve Karaman illeri sahiptir. Buradan çıkarabileceğimiz bir sonuç ise İstanbul nüfusunun büyük bir çoğunluğunu Karadeniz bölgesinde doğanlar oluşturmaktadır.

Şekil 3

İkinci göç dalgasını 1960'lı yıllarında ortalarından başlatabiliriz. Yine İstanbul ve çevresi en çok etkilenen alanlar olmuştur. Kadınların da göçe katılmaları ile göç dalgası aile göçü haline dönüşmüştür. Sonuncu dalga ise 1980'lerde başlamış, 1990'lara kadar yavaş ve istikrarlı bir şekilde devam etmiştir. Bu dönemde meydana gelen göçler sadece kırdan kente olmaktan çıkmış, aynı zamanda kentten kente de göçler etkisini göstermeye başlamıştır.

İstanbul'un sürekli artan bir nüfusa sahip görülmektedir. Ülke nüfusunun yaklaşık altıda birini barındırmaktadır. Sanayileşmenin ve uygulanan ekonomik politikaların önemli

etkisi vardır. Başka dikkat çeken nokta ise doğal nüfus artışı azalmakta, dışarıdan gelen göçlerle nüfus artmaktadır. Diğer illerle karşılaştığımızda, metrekareye düşen nüfus yoğunluğu İstanbul'da çok yüksektir. Ve bu orantısızlık her geçen gün biraz daha artmaktadır.

2000-2007 yılları arasında görülen nüfusta ise İstanbul dışı doğumluların iller açısından dağılımı çoğunluk açısından ise şöyledir: Sivas (681.214), Kastamonu (516.556), Giresun (453.197), Ordu (453.197), Trabzon (357.454), Samsun (373.421), Tokat (396.840) ve Malatya (349.475). Azınlık açısından baktığımızda; Hakkari, Burdur, Şırnak, Muğla, Yalova ve Karaman gibi iller karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4

İLÇELERE GÖRE YERLEŞİM

İstanbul'a göç edenlerin yerleşme modellerine baktığımızda hemşerilik düşüncesinin ön plana çıktığını görürüz. İstanbul'a yerleşen insanlar geldikleri yerin kültürünü de buraya taşımaktadırlar. Ve bu yüzden de aynı bölgeye yerleşmeye çalışırlar. Kentlerdeki hemşeriler yalnızca aynı köyden olanlar değil, aynı kazadan, aynı vilayetten hatta bazen aynı mezhepten

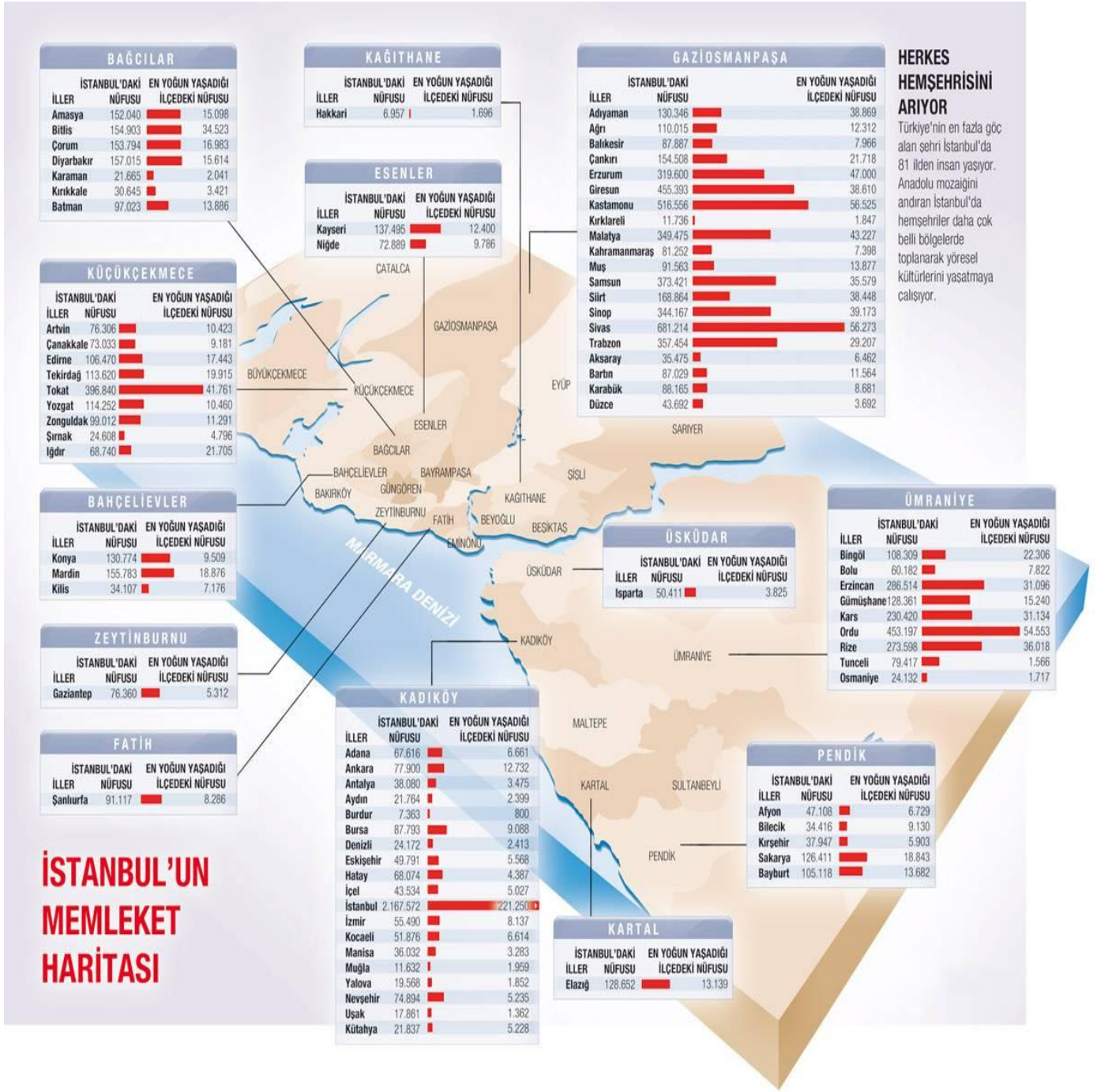
olanlardır. Bu tarz mahaller dışında bir de hemşerileri bir araya getirme çabası içinde olan hemşeri dernekleri kurulmuştur. Boylice göç eden insanların İstanbul'a alışmaları, benimsemeleri, uyum içinde yaşamaları sağlanmaya çalışılmıştır. Hemşeri dayanışması ile ayakta kalabilmekte ve sorunlarını zebilmektedirler.

“Aynı yrelerden gelenler aynı yerlere yerleşerek kent çevresinde kendi içinde kapalı “kültür odacıkları” oluşturmaktadır. Herhangi bir mahalle ya da semt ölçeğinde olan bu odacıklar o insanların terk ettikleri yrelerin küçük bir modeli olmaktadır. Boylice Erzurumlular, Erzincanlılar, Sivashlılar, Rizeliler görünürde kentlerde ama gerçekte her biri kendi “memleketlerinde” yaşamaktadırlar. Bu durum insanların kente intibaklarını engelleyen önemli bir nedendir. Bugün İstanbul'da bu gruplaşma açık Şekilde görülmektedir. Öyle ki artık ilçeler bile gle gelen insanların ait oldukları illere göre tasnif edilmektedir. (Eş, s.13)”

Hemşerilik fiziki olarak aynı bölgede olma durumudur. Bireylerin içine girdikleri yabancı ve yeni ortamda en büyük dayanakları hemşerim dedikleri kişilerdir. Bu insanların bir araya gelmesi için çeşitli hemşeri dernekleri kurulmuştur. Her ilin kendine ait bir dayanışma derneği mevcuttur ve bunların sayısı her geçen gün artmaktadır. Sadece bir il adına değil aynı zamanda o ilin ilçeleri, kasabaları adına da dernekler açılmaktadır. Derneklerin ilk baştaki amacı Şehre adaptasyonu sağlamaktır. Daha sonra ise çeşitli etkinliklerle bireyleri bir araya getirip paylaşımları arttırmaktadırlar. Köy toplantıları, bahar piknikleri, düğün v.b. sebeplerle öteki olmayı engelleyip bireyleri bir bütün içine almayı sağlamaya çalışmaktadırlar.

İşte bu Şekilde Őekillendirilmeye çalışılan adaptasyon meselesi göç edenlerin aynı ilçelerde, mahallelerde ikamet etmesiyle daha rahat bir biçimde düzene girmiştir. Tabi bir de g edenlerin yaşadıkları ilçelerin dağılımına bakmalıyız ki ne demek istediğimiz tam anlaşılınsın. Gaziosmanpaşa'da en fazla Sivashlılar yaşıyor. İstanbulullar ağırlıklı olarak Kadıköy'de toplanırken, Kkekmece'de en fazla Tokatlılar, Fatih'te Őanlıurfalılar ve Kastamonulular, Bakırköy'de Malatyalılar oğunlukta. Zeytinburnu'nda Antepliler, İstanbul'un en önemli ticaret merkezlerinden biri olan ve Fatih ilçesi ile birleştirilen Eminönü'nde en fazla Mardinliler, Esenler'de Kayserililer, Güngören'de Trabzonlular, Kartal'da Erzincanlılar, Maltepe'de Rizeliler, Pendik'te Sakaryalılar, Tuzla'da Samsunlular, mranıye'de ise Ordulular ikamet ediyor. Buradan da gördüğümüz üzere hemşeriler bir arada yaşamaktan vazgeçemiyor ve örgütlenme bu bütünlüğü bozmayacak Şekilde gerçekleşiyor.

Şekil 5

KÜLTÜR BOYUTU

Bireyin bilinci; içinde yaşadığı topluma, değer yargılarına göre şekillenir. Bir yere ait olma bilinci, o yer için duyarlı olmayı da beraberinde getirir. İstanbul'da görülen bu yapı kültürel oluşumları da beraberinde getirir. Türk kültürü için İstanbul çok büyük zenginliğe

sahiptir. Böyle zengin kültür pek az ilde karşımıza çıkar. İstanbul’da kültür yüzyıllar boyunca her milletten, her Şehirde gelen bireylerin katkılarıyla bugünkü halini almıştır. Edebiyat ve sanat, üretim ve tktim, hangi açıdan bakarsak bakalım İstanbul’un zenginliğini görürüz. Aslında kültür bir yaşam Őeklidir ve burada da karşımıza yine İstanbul ıkmaktadır.

Edebiyat, sanat gibi ürünlerin ortaya çıkmasında mekanı, tarihi önem taşır. Mekanlar bu çalışmaları devam ettiren insanları besler. İstanbul’u anlatan nice Őiirler, romanlar, her çeşit eser yazılmış, resimler yapılmış, fotoğraflar çekilmiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar’ın ‘‘Huzur’’undaki İstanbul’u, adasını, boğazını, çiçeklerini, denizini okumak yeterlidir İstanbul’un edebiyata ve sanata olan katkısını görmek için. Nedim, Yahya Kemal Beyatlı, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek ve daha pek çok Őair seslenmiştir İstanbul’a, aynı Huzur’da bulduğumuz canlılıkla.

Galata kulesi, Kız kulesi, meydanları, yalıları, camileri mekan olarak sesleniştir İstanbul’a. Kültürel etkinliklerin buluşma noktasını oluşturur bu tarz mekanlar. Yerebatan Sarnıcı’nda güzel bir müzik dinlemek kadar etkileyici ne olabilir ki?

Şekil 6

Tüm bu kültür etkinliklerinin başında geçmişten günümüzü gelen çok kültürlü yapımıza borçluyuz. Roma’dan başlayarak Osmanlı Devleti ile devam eden serüvende İstanbul dünyanın en önemli kültür Şehri olmuştur. Yani 2010 yılında İstanbul’un kültür başkenti olması kadar doğal bir Şey yoktur.

SONUÇ

İstanbul dünyanın doğal başkentidir. Bunu bize sunan pek çok somut örnek vardır. Yüzyıllardır Batı ve Doğu uygarlıklarına ev sahipliği yapmış olan şehir büyük küçük kültürlerin birleşmesiyle kendine adeta tek bir kültür oluşturmuştur. Yıllardır İstanbul için kullanılan mozaik benzetmesinin bu noktada geçerli olmadığını görüyoruz. Mozaik demek ayrı ayrı parçaların bütün içinde belli olması, gözükmesi demektir. Oysaki İstanbul'a baktığımızda böyle bir ayırım yapamayız. Bireyleri sen oradansın ya da buradansın tarzı ayrımla niteleyemeyiz. Çünkü artık öyle bir bütün oluşmuştur ki bu bütün parçaların ayrılmasını engelleyecek kadar kuvvetlidir.

İçten ve dıştan kaynaklı nüfus hareketleri İstanbul'da çeşitli oluşumları sağlamıştır. Ekonomik, sosyal, sağlık, idari gibi nedenlerle İstanbul'a gelen bireyler çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardır. Şehir sorunları, toplum sorunları gibi başlıklar altında her birimizi etkileyen bu sorunlar her geçen yıl aşmaktadır. Özellikle son yıllara baktığımızda elde ettiğimiz bilgiler bizi gecekondulaşma, kente adapte olamama, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamama gibi olumsuz konulara götürmekteydi. Ancak son birkaç yıldır bunun da aşmaya başlandığını gözlemlemekteyiz. Buradaki en önemli katkı ise yeni göç edenlerin yardımına koşan, hemşerileri bir bütün halinde tutmaya çalışan dayanışma derneklerininidir.

Son söz olarak diyebileceğimiz şey ise İstanbul dünya başkentidir. Kimi zaman resmi kimi zaman resmi olmasa da bu görevi yüzyıllardır başarı ile taşımaktadır. İdari, ekonomik, sosyal sorunları olmuştur ve olacaktır da. Çünkü dünyada böylesine yoğun göç alan başka il yoktur. Haliyle bu da ne kadar uğraşılırsa uğraşılınsorunsuz bir dönemin olmasını sağlamayacaktır.

KAYNAKÇA

1. Karpat, Kemal; Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010
2. Önder, Ali Tayyar; Türkiye'nin Etnik Yapısı, Fark Yayınları, Ankara, 2007
3. Murat, Sedat; "Doğum Yerlerine Göre İstanbul Nüfusu ve İç Göçler", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007
4. Başel, Halis; "Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007
5. Kaya, Ayhan; Türkiye'de İç Göçler/ Bütünleşme mi Geri Dönüş mü? İstanbul, Diyarbakır, Mersin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009
6. Eş, Muharrem; "Bilgi Toplumuna Geçişte Kentlileşme Ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği", Kocaeli Üniversitesi
7. Tuna, Korkut, "İstanbul'un Sosyolojik Dönüşümü", Şehir ve Kültür: İstanbul, İstanbul, Eylül 2010
8. Adıgüzel, Yusuf; Uluslar arası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2005
9. Üner, Sunday; "Kırsal Yapıda Değişme ve Kırdan Kente Göçler" Antalya, 1974
10. Ortaylı, İlber, Tarihin İzinde, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2008
11. Meriç, Ümit, Bir Asır Boyunca İstanbul'un Nüfusunda Meydana Gelen Değişmelerin Tahlili, Sosyoloji ve Coğrafya, Kızıl Elma Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2006
12. Akgür, Zeynep Gökçe; "1990 Sonrasında Türkiye'ye Göç", Sosyoloji Yazıları 1 /Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Ortak Çalışması, Kızıl Elma Yayıncılık, İstanbul, 2007
13. Türkiye İstatistik Kurumu
14. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=38&ust_id=11 ; Grafik 1
15. http://www.trekearth.com/gallery/Middle_East/Turkey/Central_Anatolia/Ankara/Ulus/photo1050925.htm ; Şekil1;
16. <http://marool.com/tag/liman-apartmani/> ; Şekil 2

17. <http://www.tepav.org.tr/tr/kose-yazisi-tepav/s/2415> ; Şekil 3
18. http://www.varsayilan.com/gundem/3483_istanbuldaki-anadolu-hakimiyeti.htm;
Şekil 4
19. <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=716196> ; Şekil 5
20. <http://www.gazetegercek.com/yabanci-universite-ogrencileri-yerebatan-sarnici-nda-bulustu.html> ; Şekil 6